

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Η πίστη ότι υπάρχει ένας τύπος ιδανικού ανθρώπου είναι βιολογικά αβάσιμη. Τύπος ιδανικός ανθρώπου δεν υπάρχει ούτε μέσα σε ένα πληθυσμό ούτε μεταξύ διαφόρων πληθυσμών. Η τεράστια ανομοιογένεια των ατόμων αποτελεί την ουσία της πραγματικότητας, δεν οφείλεται σε λάθη αντιγραφής από ένα ιδανικό πρότυπο. Η πίστη για την ανωτερότητα μιας φυλής έναντι των άλλων δεν έχει σαφές βιολογικό νόημα. Οι πληθυσμοί δεν αποτελούν στατιστικές οντότητες αλλά διαρκώς εξελίσσονται και αλλάζουν..

Η τυπολογική σκέψη στην ανθρωπολογία μας φέρνει κοντά στα προβλήματα της ευγονικής και του **ρατσισμού**. Ο καθένας μας όμως αποτελεί ένα ανεπανάληπτο και μοναδικό στην ανθρώπινη ιστορία όν.

Σε αντίθεση με το είδωλο του ανθρώπου που προκύπτει από μια τυπολογική ανθρωπολογία, συνοπτικά:

(1) **Η πίστη ότι υπάρχει ένας τύπος ιδανικού ανθρώπου είναι βιολογικά αβάσιμη. Τύπος ιδανικός ανθρώπου δεν υπάρχει** ούτε μέσα σε ένα πληθυσμό ούτε μεταξύ διαφόρων πληθυσμών. Η τεράστια ανομοιογένεια των ατόμων αποτελεί την ουσία της πραγματικότητας, δεν οφείλεται σε λάθη αντιγραφής από ένα ιδανικό πρότυπο.

(2) **Η κατάταξη των ανθρώπων σε φυλές πρέπει να απορριφθεί** και να κατασκευαστούν νέα κριτήρια.

(3) **Η πίστη για την ανωτερότητα μιας φυλής έναντι των άλλων δεν έχει βιολογικό νόημα.**

(4) **Οι πληθυσμοί δεν αποτελούν στατιστικές οντότητες αλλά διαρκώς εξελίσσονται και αλλάζουν**, κυρίως χάρη στη φυσική επιλογή.

Οι κύριες βιολογικές διαπιστώσεις που αναφέρθηκαν σε επιστημονικό Συμπόσιο που έλαβε χώρα στην Αθήνα, με θέμα τις φυλετικές διακρίσεις, ήταν μεταξύ άλλων:

(1) Υπάρχει μια τεράστια ποικιλία κληρονομικών δομών, ένας **τεράστιος γενετικός πολυμορφισμός στους ανθρώπινους πληθυσμούς**. Οι άνθρωποι διαφέρουν όχι μόνο μορφολογικά αλλά και στη γενετική τους δομή, τόσο ώστε **κάθε άνθρωπος να είναι μοναδικός και ανεπανάληπτος (...)**

(2) Αν εκτιμήσει κανείς ποσοτικά τον πολυμορφισμό αυτό μπορεί να πιστοποιήσει ότι **οι διαφορές μεταξύ ατόμων οφείλονται μόνο κατά 7% στο ότι ανήκουν σε διαφορετική φυλή, μόνο κατά 8% σε διαφορές εθνότητας**, εντός όμως της ίδιας φυλής, και κατά 85% σε διαφορές που υπάρχουν μεταξύ ατόμων που ανήκουν στην ίδια εθνότητα, στον ίδιο δηλαδή πληθυσμό (...)

(3) Οι πιο πάνω πιστοποιήσεις βασίζονται στη μελέτη ενός δείγματος γόνων (γονιδίων, κληρονομικών καταβολών ή μονάδων) που θεωρείται αντιπροσωπευτικό. Η εξέτασή τους γίνεται από τα άμεσα προϊόντα της δράσης τους, δηλαδή από τις πρωτεΐνες που συνθέτουν, και γι' αυτό είναι εγκυρότερη από την εξέταση μορφολογικών χαρακτηριστικών των οποίων η έκφραση εξαρτάται από την αλληλεπίδραση γόνων και μη ελεγχόμενων περιβαλλοντικών μεταβλητών. (...) **Η αντικειμενική υπόσταση των ανθρωπίνων «φύλων» αμφισβητείται: οι περισσότεροι σύγχρονοι γενετιστές τις θεωρούν αυθαίρετες και συμβατικές οντότητες. (...)**

(4) **Άνθρωποι διαφορετικοί δεν σημαίνει και άνιστοι άνθρωποι, ανώτεροι ή κατώτεροι.** Η πολιτική ισότητα, η ισότητα ευκαιριών για να μπορέσει κάθε ανθρώπινο όν να ολοκληρώσει την προσωπικότητά του και να ζήσει μια ανθρώπινη ζωή, αποτελούν **ηθικές επιταγές** που διαμορφώνουν μια πολιτική βούληση για την πραγμάτωση αυτής της ισότητας. Η σημερινή **επιστήμη δεν επιτρέπει τη στήριξη οποιουδήποτε αξιολογικού κριτηρίου τέτοιου ώστε μια φυλή να θεωρηθεί κατώτερη μιας άλλης. (...)**

(5) **Η παιδεία και ο πολιτισμός διαφέρουν σε κάθε εθνότητα. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι επίκτητα, δεν μεταβιβάζονται με τον βιολογικό μηχανισμό μεταβίβασης των κληρονομικών χαρακτηριστικών** αλλά κάθε είδος πολιτισμού και παράδοσης μεταβιβάζεται με την εκμάθησή του, με ένα δηλαδή οιονεί “λαμαρκανό” τρόπο μεταβίβασης. (...) δεν είναι μεθοδολογικά θεμιτή η σύγκριση ατόμων ή ομάδων ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικούς πληθυσμούς με διαφορετική πολιτισμική παράδοση.

(6) Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι οι “δείκτες νοημοσύνης” δεν χρησιμεύουν σε τίποτε αφού η προβλεπτική τους ικανότητα για την μελλοντική επιτυχία του ατόμου στην κοινωνία είναι μικρή. Η ορθότητα ορισμένων ερωτήσεων και των αναμενόμενων, ορθών δήθεν, απαντήσεών τους επίσης διαμφισβητείται. Η **πολύπλευρη προσωπικότητα** κάθε ατόμου με τις δημιουργικές της όψεις δεν συλλαμβάνεται με τις δοκιμασίες δείκτη νοημοσύνης. (...)

(7) Ο “συντελεστής κληρονομικότητας” του δείκτη νοημοσύνης, δεν στηρίζεται σε γερά θεμέλια. Και αυτό γιατί οι εκτιμήσεις του βασίζονται σε εσφαλμένες μεθοδολογικές παραδοχές. (...)

(8) Ακόμη και αν δεχόμασταν προς στιγμήν ότι οι διαφορές στις επιδόσεις οφείλονται σε κληρονομικές διαφορές και όχι στην παιδεία, αυτό δεν σημαίνει ότι με κατάλληλους χειρισμούς δεν μπορεί να βελτιωθούν όσοι μειονεκτούν. Η αντίληψη ότι “κληρονομικό” σημαίνει το μοιραίο, το ανελαστικό, το προκαθορισμένο είναι λανθασμένη.

Κληρονομικό δεν σημαίνει αμετάβλητο, υποδηλώνει μόνο τον τρόπο, την αιτία προέλευσής του.

(9) Θεωρείται **απολύτως ανεπίτρεπτη** η χρήση δοκιμασιών νοημοσύνης για τη σύγκριση ατόμων τα οποία ανήκουν σε δύο διαφορετικούς πληθυσμούς για να συναχθούν συμπεράσματα για τις τυχόν υπάρχουσες διαφορές μεταξύ πληθυσμών ως προς την γενετική τους σύσταση. (...)

(10) **Είναι παραπλανητική η απλοϊκή μεταφορά βιολογικών προτύπων σε πολύπλοκα κοινωνικά φαινόμενα και η εξήγησή τους με κληρονομικούς μηχανισμούς. (...)** (Κ.Β. Κριμπάς - Δαρβινικά, σελ.197- 201)

Κοινωνικός Δαρβινισμός – “Επιστημονικός” Ρατσισμός 1

Ο “Κοινωνικός Δαρβινισμός” είναι ένα πολιτικό-φιλοσοφικό ρεύμα που προσδιορίζεται σαν εφαρμογή της θεωρίας της φυσικής επιλογής στην ανθρώπινη κοινωνία (Herbert Spencer 1820-1903). Ο κοινωνικός δαρβινισμός θεωρεί ότι τα ανθρώπινα όντα είναι εκ φύσεως ά ν ι σ α, δηλαδή σηματοδομένα με διαφορετικές έμφυτες ικανότητες, μερικές “ανώτερες”, άλλες “κατώτερες”. Η ζωή στην ανθρώπινη κοινωνία είναι ένας “αγώνας για επιβίωση”, λίγο πολύ όπως αυτός των ζώων στη φύση. Είναι λογικό, γιατί φυσιολογικά οι “πιο ικανοί” υπερέχουν, δηλαδή πετυχαίνουν στις επιχειρήσεις τους, γίνονται πλούσιοι, βρίσκονται σε διευθυντικές θέσεις κλπ...- εν περιλήψει, κρατούν τους μοχλούς της κοινωνικής και πολιτικής εξουσίας. Και είναι φυσικό και φυσιολογικό ότι οι “λιγότερο ικανοί” απασχολούνται σε θέσεις κατώτερες, είναι εκτελεστικά όργανα κλπ... Τα κράτη σύμφωνα με αυτή την λογική δεν θα έπρεπε να εμποδίζουν την φυσική διαδικασία της «επιλογής» των “εκλεκτών”: μέτρα με σκοπό την “βοήθεια στους φτωχούς” είναι...παράλογα. Η επιστημονική θεωρία της φυσικής επιλογής έδειχνε υποτίθεται ότι οι “κατώτεροι”, οι λιγότερο ικανοί, έπρεπε να πεθάνουν πιο γρήγορα και ν' αφήσουν λιγότερους απογόνους.

Από την αρχή του ο κοινωνικός δαρβινισμός υπήρξε συνδεδεμένος με **μια απολογία του οικονομικού και κοινωνικού laissez – faire**. Κατόπιν γρήγορα ήρθε σε επαφή με τις **ρατσιστικές αντιλήψεις και τις ιδέες της ευγονικής**.

Η ευγονική είναι ένα δόγμα που θεμελιώθηκε το 1833 από τον εξάδελφο του Δαρβίνου, Francis Galton (1882-1911). Είχε σκοπό “να βελτιώσει τη φυλή” (δηλαδή την “ανώτερη” φυλή) ενθαρρύνοντας την αναπαραγωγή των πιο προικισμένων ατόμων (ερευνητών, διοικούντων κλπ...) και αποθαρρύνοντας την αναπαραγωγή των “λιγότερο ικανών”. Η σύνδεση του κοινωνικού δαρβινισμού με τον “**επιστημονικό**” **ρατσισμό** έτυχε ιδιαίτερης επεξεργασίας από πολλούς ανθρωπολόγους.

Έγραφε ο Albert Jacquard: “...η απάντηση του γενετιστή όσον αφορά το περιεχόμενο της λέξης “φυλή” είναι **ξεκάθαρη: στο ανθρώπινο είδος, η έννοια αυτή δεν αντιστοιχεί σε καμιά πραγματικότητα που να μπορεί να οριστεί αντικειμενικά**. (...) αυτή η λέξη χρησιμοποιήθηκε πιο συχνά απ’ότι έπρεπε σε συλλογισμούς όπου το ζητούμενο δεν ήταν η κατάταξη αλλά η ιεράρχηση”.

Από διαμάχες που έχουν λαβει χώρα σχετικά με τις θεωρίες του **βιολογικού ντετερμινισμού** και τους ανθρώπινους γονότυπους, έχει γίνει φανερή η ευκολία και ο ζήλος, επιστημόνων και μη, να αποδώσουν γενετική βάση στην ψυχική “**ανωμαλία**” και την **εγκληματικότητα**. Οι γενετιστές σήμερα συμφωνούν στο ότι τα περισσότερα ανθρώπινα χαρακτηριστικά συμπεριφοράς είναι πολυγονιδιακά, δηλαδή είναι το αποτέλεσμα της έκφρασης και αλληλεπίδρασης μιας πλειάδας γονιδίων. Συνεπώς δεν μπορεί να επιλεγεί ένα μόνο στοιχείο των γενετικών μορίων, όποιο και εάν είναι αυτό, για να δημιουργηθεί ένα σύστημα έγκαιρης διάγνωσης της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Ακόμη και η εκδήλωση ενός μόνον γονιδίου είναι μερικές φορές δύσκολο ή και αδύνατο να προβλεφθεί. Γιατί ένα συγκεκριμένο γονίδιο μπορεί να επηρεάζει την εκδήλωση αρκετών χαρακτηριστικών φαινομενικά άσχετων, ή ένα γονίδιο μπορεί να εκφράζεται διαφορετικά κάθε φορά ανάλογα με τη φύση των γειτονικών του γονιδίων, ή μπορεί να εμφανίζει ένα φαινότυπο που τον ίδιο δίνουν και άλλα γονίδια. Επιπλέον: **κάθε στοιχείο της πλούσιας ποικιλίας των συμπεριφορών του είδους μας διαμορφώνεται σε όλη την πορεία της ανάπτυξης και από χιλιάδες περιβαλλοντικές μεταβλητές, που είναι αδύνατον να προβλεφθούν**.

Τέλος: με μία έννοια, ο καθένας μας έχει κάποια γενετική “ατέλεια” σε κάποιο βαθμό. Τα γονιδιώματά μας είναι πιθανόν να περιλαμβάνουν όλα τα είδη των λαθών, που όμως είναι καλυμμένα, αλλά υπάρχει πάντοτε η πιθανότητα να εμφανιστούν σε κάποια επόμενη γενεά. Έχει προταθεί από κάποιους επιστήμονες ότι τέτοια γενετικά “ελαττώματα” μπορεί και να ευνοούνται από την φυσική επιλογή. Εκτός από την λανθασμένη ταύτιση του γενετικού με το μοιραίο, πρέπει να τονιστεί πως κανένας μας δεν είναι “γενετικά τέλειος”. **Η ιδέα της γενετικής τελειότητας είναι εν τέλει παράλογη**.

Αυτόνομη Πρωτοβουλία

1 Στο όνομα του ευγονισμού στειρωθήκαν στις ΗΠΑ, μεταξύ 1900 και 1940, περίπου 36.000 άτομα: διανοητικά ασθενείς, “περιθωριακοί” όλων των ειδών, και άτομα που είχαν την ατυχία να βρεθούν αβοήθητοι εσωκλείστηκαν σε κάποιο ψυχιατρείο για τον ένα ή τον άλλο λόγο. Μία λεπτομερή αναδρομή στην ιστορία των ευγονικών ιδεών και των επαγόμενων ιατρικών πρακτικών, κάνει ο **Jacques Testart** στο βιβλίο Η Επιθυμία του Γονιδίου (σελ. 29-70). Βλέπε επίσης:

Κώστας Κρμπάς: “Δαρβινικά”. (εκδ. Ερμής), **Francois Jacob**: “Το παιχνίδι της εξέλιξης”. (εκδ. Τροχαλία), **Jean Hamburger**: “Ο άνθρωπος και οι άνθρωποι”. (εκδ. Ράππα), **Albert Jacquard**: “Η κληρονομιά της ελευθερίας”. (εκδ. Ράππα), **Albert Jacquard**: “Εγώ και οι άλλοι”. (εκδ. Κάτοπτρο), **Marcel Blanc**: “Οι κληρονόμοι του Δαρβίνου”. (εκδ. Στάχυ), **Boris Cyrulnik**: “Η γέννηση του νοήματος”. (εκδ. Κάτοπτρο), **Marshall Sahlins**: “Χρήσεις και καταχρήσεις της βιολογίας”. (εκδ. Αλεξάνδρεια), **R.C. Lewontin**: “Η Βιολογία ως ιδεολογία”. (εκδ. Σύναλμα), **Jacques Monod**: “Από τη Βιολογία στην Ηθική”. (εκδ. Σύναλμα), **Α.Δ.Γληνος**: “Βιολογική επιστήμη και κοινωνία”. (εκδ. Δελφίνι), **Φώτης Τερζάκης**: “Φύση και Κοινωνία”. (εκδ. Έρασμος), **Murray Bookchin**: “Η ριζοσπαστικοποίηση της Φύσης”. (εκδ. Ελεύθερος τύπος), **Murray Bookchin**: “Τί είναι Κοινωνική Οικολογία”. (εκδ. Βιβλιόπολις), **Murray Bookchin**: “Η σύγχρονη Οικολογική Κρίση”. (εκδ. Βιβλιόπολις), **Murray Bookchin**: “Ο μύθος του Υπερπληθυσμού”. (εκδ. Ελεύθερος τύπος), **Murray Bookchin**: “Η Οικολογία της ελευθερίας”. (εκδ. Διεθνής Βιβλιοθήκη), **Michel Bakounine**: “Ζωικότητα και Ανθρωπότητα”. (εκδ. Ελεύθερος τύπος)..κ.ά.